

เล่าเรื่องของชาติจากพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน : “จีนโบราณ” ในจีนสมัยใหม่¹

The story of nation from the national museum of China:
“Ancient China” in modern China

นงลักษณ์ ลี้มศิริ*

nonglukl@yahoo.com

บทคัดย่อ

แนวคิดการจัดนิทรรศการสำหรับพิพิธภัณฑ์ยุคสมัยใหม่ภายใต้บรรยากาศของกระแสโลกาภิวัตน์ได้เปลี่ยนแปลงไป มีการใช้วัฒนธรรมเป็นแนวทางสำคัญในการจัดแสดง ซึ่งจีนเป็นหนึ่งในประเทศที่มีความเปลี่ยนแปลงไปในแนวทางดังกล่าว โดยเฉพาะพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน ซึ่งเป็นพิพิธภัณฑ์หลักและเป็นพิพิธภัณฑ์ส่วนกลางที่สำคัญที่สุดของประเทศ ความเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรมเห็นได้ชัดเจนคือ รัฐบาลใช้งบประมาณจำนวนมหาศาลในการบูรณะและปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑ์ให้เป็นอาคารสมัยใหม่ที่มีความสะดวกสบายและทันสมัย พร้อมทั้งมีการปรับปรุงการจัดนิทรรศการภายในพิพิธภัณฑ์ด้วย โดยเฉพาะห้อง “จีนโบราณ” มีการจัดแสดงให้เห็นถึงความต่อเนื่องของวัฒนธรรมและความเจริญรุ่งเรืองของจีนจากยุคก่อนประวัติศาสตร์จนถึงยุคสมัยใหม่ (ราชวงศ์หมิง - ชิง) นำเสนอพัฒนาการของจีนในแต่ละยุคด้วย 4 ประเด็นหลัก คือ พัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งสะท้อนภาพของจีน ในฐานะ “แหล่งอารยธรรมโลกที่ยิ่งใหญ่ สืบสานต่อเนื่องอย่างยาวนาน จากผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์” แสดงให้เห็นถึงความเป็นชาตินิยมทางวัฒนธรรมของจีนสมัยใหม่

คำสำคัญ : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน, จีนโบราณ, แหล่งอารยธรรมโลก, ชาตินิยมทางวัฒนธรรม, ชาติพันธุ์

* ผู้ช่วยศาสตราจารย์ประจำคณะศิลปศาสตร์ สถาบันการจัดการปัญญาภิวัฒน์

Abstract

Along with globalization, the concept of exhibition and display in modern museums has changed. Museums are taking a more cultural approach to their displays and the People's Republic of China (China) in particular has changed in accordance with this concept, especially the National Museum of China which is an important national museum. The Chinese government has provided a considerable budget for restoring and renovating museum buildings to modernize them with technology and offer convenience. As a result, the museum's exhibitions have improved most notably the "Ancient China" room. In this room, museum displays the evolution of Chinese culture and civilization consecutively from prehistoric to modern times (Ming dynasty and Qing dynasty). The exhibits present the nation's development during each era separated into four main aspects: political development, economic development, cultural and social development, and foreign relations. Such a presentation manifests China as "A great source of world civilization which was inherited from diverse ethnic groups over a long time". This creates a sense of cultural nationalism in modern day China.

Keywords: National Museum of China, ancient China, source of the world civilization, culture nationalism, ethnic

1. บทนำ

โลกสมัยใหม่ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ที่มีเศรษฐกิจเป็นตัวขับเคลื่อนสำคัญ ส่งผลกระทบต่อการเปลี่ยนแปลงหลายประการในจีน ทั้งทางเศรษฐกิจและสังคม โดยเฉพาะอย่างยิ่งนับแต่ต้นทศวรรษ 1990 ยุคสมัยของเติ้งเสี่ยวผิง จีนได้ปรับตัวให้สอดคล้องกับสถานการณ์โลก ด้วยการเลือกใช้แนวทางปฏิรูปเศรษฐกิจมุ่งสู่ระบบสังคมนิยมแบบใหม่ตามวิถีจีนที่ให้ความสำคัญกับเศรษฐกิจการตลาด (The market economy) (Hockx & Strauss, 2005, p.44) และด้านสังคม จีนได้ใช้แนวทางพัฒนาเพื่อความก้าวหน้าและทันสมัย ทำให้วิถีชีวิต ภาวะเปียบแนวคิดตามหลักการของคอมมิวนิสต์ค่อยๆ คลายตัวและเปลี่ยนแปลงไป หนึ่งในความเปลี่ยนแปลงที่น่าสนใจคือ การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน สถาบันที่มีความสำคัญในการบอกเล่าหรือสอนประวัติศาสตร์หลักของชาติ รัฐบาลโดยคณะกรรมการปฏิรูปและพัฒนาแห่งชาติ ได้อนุมัติเงินทุนเพื่อขยายและบูรณะพิพิธภัณฑ์เป็นจำนวน 2,503,160,000 หยวน (จากงบของรัฐ) ใช้เวลา 3 ปี จากปี ค.ศ.2007 - 2010 ขยายพื้นที่ภายในอาคารจากเดิม 35,000 ตารางเมตร เป็น 191,900 ตารางเมตร (Project Overview, n.d.) และเปิดให้เข้าชมเมื่อวันที่ 1 มีนาคม ค.ศ.2011 เป็นต้นมา

ความเปลี่ยนแปลงที่เกิดขึ้นมีประเด็นที่น่าสนใจคือ หลังจากการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงครั้งใหญ่นี้ นอกจากความใหญ่โตกว้างขวางของพิพิธภัณฑ์แล้ว พิพิธภัณฑ์มีวิธีการอธิบายประวัติศาสตร์ชาติอย่างไร โดยเฉพาะประวัติศาสตร์โบราณสมัยที่ปกครองโดยราชสำนักหรือ “ชนชั้นศักดินา” ตามแนวคิดของคอมมิวนิสต์ บทความชิ้นนี้จึงต้องการศึกษาว่านิทรรศการ “จีนโบราณ” ซึ่งเป็นนิทรรศการถาวรที่สำคัญในการให้ความรู้พื้นฐานประวัติศาสตร์ความเป็นมาของชาติ พิพิธภัณฑ์มีวิธีการบอกเล่าและแสดงภาพจีนโบราณให้กับคนในสังคมสมัยใหม่แบบไหนและอย่างไร โดยใช้วิธีศึกษาและวิเคราะห์จากการจัดแสดงสิ่งของ บทบรรยายจากนิทรรศการ ซึ่งทั้งหมดถือว่าเป็นข้อมูลพื้นฐานของการบอกเล่าเรื่องของชาติ (historical narratives) ที่พิพิธภัณฑ์ต้องการนำเสนอต่อผู้เข้าชม ร่วมกับข้อมูลจากการสัมภาษณ์และเอกสารที่เกี่ยวข้อง

2. พิพิธภัณฑ์กับความเป็นมา

พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน (National Museum of China - 中国国家博物馆) หรือที่เรียกกันโดยย่อว่า NMC เกิดจากการรวมพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติจีน (National Museum of Chinese History) และพิพิธภัณฑ์การปฏิวัติแห่งชาติจีน (National Museum of Chinese Revolution) เข้าด้วยกัน ในอดีตพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งมีจุดเริ่มต้นและแยกจากกันอย่างเป็นอิสระ โดยพิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติจีนก่อตั้งขึ้น ณ สถาบันการศึกษาระดับสูงของจีนใน Imperial College (Guozijian 国子监) เมื่อวันที่ 9 กรกฎาคม ค.ศ.1912 หลังการปฏิวัติโค่นล้มราชวงศ์ชิงและสถาปนาสาธารณรัฐจีน ต่อมาในปี ค.ศ.1918 จึงได้ย้ายเข้ามาอยู่ในพระราชวังต้องห้าม (Timeline, n.d.) เพื่อรวมกับการจัดแสดงโบราณวัตถุต่างๆ ของราชวงศ์ต่างๆ ที่มีการจัด

ขึ้นในพระราชวังต้องห้าม ภายหลังจากการปฏิวัติด้วยเช่นกัน อย่างไรก็ตาม ในระยะแรก พิพิธภัณฑ์แห่งชาติในพระราชวังต้องห้ามยังไม่ได้เปิดให้เข้าชมอย่างเป็นทางการ เนื่องจากยังเป็นที่พักของพระจักรพรรดิบูยี่ จักรพรรดิองค์สุดท้ายของราชวงศ์ชิง ต่อมาเมื่อสถานการณ์ต่างๆ เรียบร้อยแล้วในวันที่ 10 ตุลาคม ค.ศ.1925 พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจึงได้เปิดอย่างเป็นทางการ และเปิดให้บุคคลภายนอกสามารถเข้าเยี่ยมชมได้ด้วย

สำหรับ “พิพิธภัณฑ์การปฏิวัติแห่งชาติจีน” เริ่มต้นหลังการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน โดยพรรคคอมมิวนิสต์ได้ตั้ง “สำนักงานเตรียมความพร้อมของพิพิธภัณฑ์การปฏิวัติแห่งชาติ” (The Preparatory Office of the National Revolution Museum) ขึ้นที่อุทยาน Beihai (北海) ใกล้พระราชวังต้องห้าม และในเดือนมีนาคม ค.ศ.1950 จึงย้ายเข้ามาตั้งอยู่ที่ห้องพระโรงแห่งหนึ่งในพระราชวังต้องห้าม (Timeline, n.d.)

พิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งดำเนินการอยู่ในพระราชวังต้องห้าม จนกระทั่งในเวลาต่อมา รัฐบาลจีนมีโครงการสร้าง “10 สิ่งปลูกสร้างที่ยิ่งใหญ่” (The Ten Great Constructions) เพื่อเฉลิมฉลองครบรอบ 10 ปีแห่งการสถาปนาสาธารณรัฐประชาชนจีน ซึ่งมีพิพิธภัณฑ์แห่งชาติเป็น 1 ใน 10 สิ่งปลูกสร้างที่ยิ่งใหญ่นั้นด้วย (รัฐบาลจีนมีดำริให้สร้างสิ่งปลูกสร้างสำคัญ 10 แห่ง เรียงรายอยู่บนถนนฉางอันเพื่อเฉลิมฉลอง “วันชาติครบ 10 ปี” ซึ่งได้แก่ มหาศาลาประชาชนจีน พิพิธภัณฑ์แห่งชาติจีน พิพิธภัณฑ์การทหาร และการปฏิวัติแห่งชาติจีน หอวัฒนธรรมแห่งชาติ โรงแรมหมินจู๋หรือโรงแรมแห่งชาติ เรือนรับรองอาคันตุกะเตี้ยววีไถ่ อาคารหัวเฉียว สถานีรถไฟปักกิ่ง หอนิทรรศการอุตสาหกรรมเกษตรแห่งชาติ และสนามกีฬาแรงงานปักกิ่ง) ดังนั้นในปี ค.ศ.1959 เมื่อ “อาคารพิพิธภัณฑ์แห่งชาติในวาระการเฉลิมฉลอง” ซึ่งอยู่ทางฝั่งตะวันออกของจัตุรัสเทียนอันเหมิน ตรงข้ามกับมหาศาลาประชาชน สร้างเสร็จสมบูรณ์ จึงย้ายพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งจากพระราชวังต้องห้ามมาอยู่ ณ อาคารแห่งใหม่ที่มีขนาดใหญ่ทันสมัยกว้างขวางและโอโถง ถือเป็น “อาคารสมัยใหม่ยุคที่ 1” แม้จะอยู่ในอาคารเดียวกัน แต่พิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งเป็นหน่วยงานอิสระ แบ่งพื้นที่ภายในอาคารคนละส่วน โดย “พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์แห่งชาติจีน” อยู่ด้านใต้ของอาคาร และ “พิพิธภัณฑ์ การปฏิวัติแห่งชาติจีน” อยู่ด้านเหนือของอาคาร และหลังจากนั้นจึงมีการรวมกันอีก 2 ครั้ง คือ ยุคแรกระหว่างปี ค.ศ.1969 - 1983 ภายได้ชื่อ “พิพิธภัณฑ์ประวัติศาสตร์และการปฏิวัติแห่งชาติจีน” (The National Museum of Chinese Revolution and History) และยุคปัจจุบัน ตั้งแต่ปี ค.ศ.2003 ถึงปัจจุบัน เป็นการรวมกันครั้งล่าสุดภายใต้ชื่อ “พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน” (The National Museum of China) Chen Yu ผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการ 1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน อธิบายถึงการผนวกรวมกันของพิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งว่า “เป็นไปตามนโยบายของรัฐบาล เนื่องจากต้องการให้พิพิธภัณฑ์มีความสมบูรณ์และบริหารจัดการได้ง่ายขึ้น นอกจากนี้ พิพิธภัณฑ์ทั้งสองแห่งเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ดีที่สุดของจีน ดังนั้นการรวมเข้าด้วยกันก็จะทำให้มีความยิ่งใหญ่และสมบูรณ์มากขึ้น” (Chen Yu, สัมภาษณ์, วันที่ 6 เมษายน 2560)

อย่างไรก็ตาม การรวมพิพิธภัณฑ์สองแห่งในยุคปัจจุบันถือเป็นจุดเริ่มต้นและเป็นจุดเปลี่ยนที่สำคัญในวงการพิพิธภัณฑ์ของจีน เพราะไม่เพียงแต่จะผนวกพิพิธภัณฑ์ เข้าด้วยกันเท่านั้น ต่อมาไม่นานระหว่างปี ค.ศ.2007 - 2010 มีการบูรณะและขยายพื้นที่ของอาคารพร้อมกับปรับปรุงนิทรรศการ สิ่งอำนวยความสะดวกต่างๆ ให้ทันสมัย Chen Yu ผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการ 1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีนได้อธิบายถึงการปรับปรุงอาคารพิพิธภัณฑ์ครั้งล่าสุดในปี ค.ศ.2007 ว่า “เนื่องจากพิพิธภัณฑ์แห่งนี้สร้างมาเป็นเวลานานตั้งแต่ปี ค.ศ.1959 รวมเวลากว่า 50 ปี จึงควรที่จะต้องปรับปรุง เพื่อให้มีองค์ประกอบต่างๆ ให้พร้อมสำหรับการจัดแสดง เช่น เครื่องปรับอากาศหรือแสงสว่างให้เหมาะสมกับของที่จัดแสดง และเพื่อให้การดำเนินงานของพิพิธภัณฑ์มีความสมบูรณ์สำหรับการที่จะเป็นพิพิธภัณฑ์ที่ทันสมัย” (Chen Yu, สัมภาษณ์, วันที่ 6 เมษายน 2560)

ภายหลังจากใช้เวลา 3 ปีในการบูรณะเปลี่ยนแปลง พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติยุคใหม่ - สมัยใหม่ก็เปิดโฉมให้เห็นความโอโถงกว้างขวางและยิ่งใหญ่ แม้ว่ารูปทรงภายนอกอาจจะไม่ค่อยเปลี่ยนแปลงเท่าใดนัก เนื่องจากรัฐบาลยังคงพยายามรักษารูปทรงเดิมของอาคารเมื่อแรกตั้งในปี ค.ศ.1959 ไว้ โดยได้ระบุในแผนการบูรณะซ่อมแซมไว้ว่า “ผู้เชี่ยวชาญจากคณะกรรมการปฏิรูปและพัฒนาแห่งชาติและบริษัทที่ปรึกษาด้านวิศวกรรมระหว่างประเทศแห่งประเทศจีน ก็ได้ปรับแก้ไขแบบร่างด้วยกัน หลังจากได้พิจารณาหารือกันอย่างหนัก พวกเขาตัดสินใจที่จะเก็บแผนส่วนด้านหน้าอาคารทั้ง 3 ฟัง คือ ฟังตะวันตก ใต้ และเหนือเอาไว้เป็นแบบเดิม” (Project Overview, n.d.) ทั้งนี้ น่าจะเป็นไปได้ว่าพื้นที่ดังกล่าวเป็นด้านหน้าของพิพิธภัณฑ์ที่อยู่ติดกับจัตุรัสเทียนอันเหมิน โดยเฉพาะพื้นที่ตอนกลางด้านตะวันตกเป็นประตูทางเข้าหลักของอาคาร รัฐบาลจึงยังคงต้องการเก็บรักษาร่องรอยประวัติศาสตร์ความสำเร็จส่วนหนึ่งไว้ให้คนรุ่นใหม่ได้เห็น แต่สิ่งที่เปลี่ยนแปลงไปอย่างมากคือ พื้นที่ภายในอาคารที่มีการขยายเป็น 5 ชั้นเหนือพื้นดินและ 2 ชั้นใต้ดิน ทำให้พิพิธภัณฑ์มีพื้นที่ถึง 192,000 ตารางเมตร รวมทั้งมีการตกแต่งภายในอาคารอย่างสวยงามทันสมัย พร้อมด้วยสิ่งอำนวยความสะดวกครบครัน มีการใช้เทคโนโลยีแบบใหม่สำหรับการบรรยายและจัดนิทรรศการ รวมทั้งมีห้องน้ำและเครื่องสุขภัณฑ์ที่สะอาดและทันสมัย เอกสารประชาสัมพันธ์กล่าวถึง “อาคารสมัยใหม่ยุคที่ 2” ไว้ว่า “เป็นการสร้างพิพิธภัณฑ์ที่ใหญ่ที่สุดของโลกและเป็นที่สำหรับสิ่งอำนวยความสะดวกและบริการต่างๆ ในระดับโลก” (Lu, 2011, p.11)

นอกจากขนาดและรูปแบบของอาคารแล้ว ภายในอาคารที่ทันสมัยมีการจัดนิทรรศการทั้งหมด 10 ห้อง ประกอบด้วยนิทรรศการ 4 แบบคือ แบบถาวร (permanent display) แบบประจำระยะยาว (regular display) แบบเฉพาะเรื่อง (theme exhibition) และแบบชั่วคราว (temporary display) มีนิทรรศการถาวรเพียง 2 ห้อง คือ ห้องจีนโบราณ (ancient China) และห้องเส้นทางกลับสู่ความรุ่งเรือง (The road of rejuvenation) เนื้อหาที่นำเสนอโดยรวมไม่ได้เป็นเรื่องประวัติศาสตร์วิบุรุษผู้กล้าหาญ ไม่ได้โฆษณาชวนเชื่ออุดมการณ์ของพรรคคอมมิวนิสต์อย่างเหลือเชื่อ แต่เป็นการบอกเล่าถึงพัฒนาการความยิ่งใหญ่

ของอารยธรรมจีน โดยพิพิธภัณฑสถานได้กำหนดเป้าหมายส่วนหนึ่งไว้ว่า “จะทำให้ผู้คนเห็นคุณค่าในงานศิลปะมากขึ้นและสร้างรากฐานแห่งจิตวิญญาณให้กับประเทศชาติ” และ “จัดแสดงอารยธรรมจีนเพื่อเป็นรากฐานให้การปลูกจิตสำนึกรักชาติและเป็นตัวอย่างสำคัญในการพัฒนาพิพิธภัณฑสถาน” (Message from NMC Director, n.d.)

3. นิทรรศการ “จีนโบราณ” กับ “สารสำคัญ” ที่ส่งถึงจีนปัจจุบัน

นิทรรศการ “จีนโบราณ” (Ancient China) ซึ่งเป็นเนื้อหาหลักของบทความชิ้นนี้จัดแสดงอยู่บนพื้นที่ขนาด 17,000 ตารางเมตร ครอบคลุมพื้นที่ชั้นล่างสุดของอาคารพิพิธภัณฑสถาน โดยมีรูปแบบการจัดแสดงที่ทันสมัย นำเอาวัฒนธรรมและเรื่องราวความหลากหลายของชาติพันธุ์มาจัดแสดง เมื่อพิจารณาเนื้อหา รูปแบบ คำบรรยายที่นำเสนอจะพบว่าพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้ได้พยายามแสดงอัตลักษณ์ตามวิถีแบบจีน ภาพของจีนที่ปรากฏจากนิทรรศการจึงเป็นจีนที่ยิ่งใหญ่ เป็นความยิ่งใหญ่ของอารยธรรมที่บรรพบุรุษได้สั่งสมไว้ สรุปลักษณะที่พิพิธภัณฑสถานต้องการสื่อถึงผู้เข้าชมได้ว่า “จีนคือแหล่งอารยธรรมโลกที่ยิ่งใหญ่ สืบสานต่อเนื่องมายาวนานจากผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์” โดยสาระทั้งหมดถูกบอกเล่าผ่านองค์ประกอบสำคัญของนิทรรศการแต่ละส่วนคือ

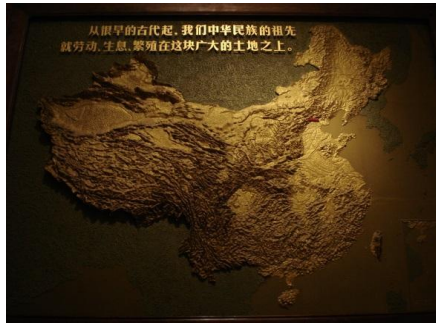
3.1 โครงเรื่องและการนำเสนอ

ประเด็นของความยาวนานและยิ่งใหญ่ของอารยธรรมจีนที่พิพิธภัณฑสถานต้องการสื่อถึงผู้ชมเห็นได้จากการนำเสนอพัฒนาการของจีน ตั้งแต่ยุคก่อนโบราณสืบโยงมาจนถึงยุคสมัยใหม่ โดยแบ่งเรื่องราวประวัติศาสตร์จีนโบราณออกเป็น 8 ส่วน ตามลำดับเวลาของยุคสมัยคือ

- 1) ยุคก่อนประวัติศาสตร์ (Prehistoric Times)
- 2) สมัยราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซาง และราชวงศ์โจวตะวันตก (Xia, Shang, and Western Zhou Dynasties)
- 3) ยุคชุนชิวและยุคจั้นกั๋ว (Spring and Autumn and Warring States Periods)
- 4) สมัยราชวงศ์ฉินและราชวงศ์ฮั่น (Qin and Han Dynasties)
- 5) ยุคสามก๊ก สมัยราชวงศ์จิ้นและราชวงศ์เหนือ-ใต้ (Three Kingdoms, Jin, and Southern and Northern Dynasties)
- 6) สมัยราชวงศ์สุย ราชวงศ์ถัง และยุคห้าราชวงศ์ (Sui, Tang, and Five Dynasties)
- 7) สมัยราชวงศ์เหลียว ราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์ซีเซี่ย ราชวงศ์จิน และราชวงศ์หยวน (Liao, Song, Xixia, Jin, and Yuan Dynasties)
- 8) สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง (Ming and Qing Dynasties)

ก่อนที่จะเข้าสู่เนื้อหาในห้องนิทรรศการแต่ละห้อง พิพิธภัณฑสถานเริ่มต้นด้วยภาพแผนที่จีนขนาดใหญ่แสดงจุดตาที่อยู่บริเวณด้านหน้าห้องนิทรรศการห้องแรก พร้อมกับข้อความสั้นๆ สื่อให้ผู้เข้าชมตระหนักถึงความเก่าแก่และพัฒนาการที่ยาวไกลของจีนว่า “นับแต่โบราณกาล

สืบเนื่องมา บรรพบุรุษของพวกเราประชาชนชาติจีนได้สืบเชื้อสาย ดำรงอาศัย และตรากตรำ
ลำเค็ญอยู่บนผืนอาณาบริเวณอันแสนกว้างใหญ่แห่งนี้”

รูปที่ 1 แผนที่ประเทศจีนพร้อมด้วยข้อความรำลึกถึงบรรพบุรุษ

นอกจากนั้น ยังมีป้ายอธิบายที่ด้านหน้าตรงประตูทางเข้าซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นที่จะเข้าสู่
ห้องนิทรรศการ อธิบายการนำเสนอเนื้อหาที่เป็นภาพรวมทั้งหมดของนิทรรศการว่า จัดแบ่ง
ตามลำดับราชวงศ์จีนโดยที่แต่ละห้องจะกล่าวถึง 4 ประเด็นหลัก ประกอบด้วยพัฒนาการทาง
การเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ ซึ่งเป็นรูปแบบ
การนำเสนอที่ชัดเจนและน่าสนใจ

ฉากเริ่มต้นและฉากสุดท้ายของนิทรรศการ

เมื่ออธิบายกรอบและประเด็นที่จะนำเสนอในนิทรรศการแล้ว เรื่องราวของจีน ที่ห้อง
“ยุคก่อนประวัติศาสตร์” จึงเปิดฉากขึ้นด้วยเรื่องราวมนุษย์ยุคก่อนประวัติศาสตร์เมื่อ 2 ล้านปี
ก่อน - 21 ศตวรรษก่อนคริสต์ศักราช โดยแบ่งพื้นที่ห้องทั้งด้านซ้ายและขวา แสดงภาพเรื่องราว
มนุษย์ 3 ยุค คือ ยุคหินเก่าตอนต้น (lower paleolithic) หินเก่าตอนกลาง (middle paleolithic)
และหินเก่าตอนปลาย (upper paleolithic) แสดงให้เห็นจุดเริ่มต้นของมนุษย์กลุ่มแรก
บนแผ่นดินจีนด้วยสิ่งของ ภาพ รูปจำลอง และคำอธิบาย โดยเฉพาะป้ายคำอธิบายแผ่นแรกใน
ห้องนี้ซึ่งเป็นหลักฐานที่ยืนยันความเก่าแก่และความสำคัญของมนุษย์กลุ่มแรกบนแผ่นดินจีนกับ
วิวัฒนาการของมนุษย์ด้วยข้อความว่า “มนุษย์ยุคหินเก่าตอนต้น (lower paleolithic)
ซึ่งครอบคลุมช่วง 2 ล้านปีก่อน จนถึง 2 แสนปีก่อน ในยุคนี้เผ่าพันธุ์มนุษย์ที่เรียกว่า “โฮโม
อีเรคตัส” (Homo Erectus) อาศัยอยู่ในจีน มีการค้นพบฟอสซิลหลายแห่ง ซึ่งบ่งชี้ว่าจีนเป็น
สถานที่สำคัญในวิวัฒนาการของมนุษย์ โฮโมอีเรคตัสเก่าแก่ที่สุดที่ค้นพบในจีนคือมนุษย์
Yuanmou (元谋) มีชีวิตอยู่ในช่วง 1.7 ล้านปีมาแล้ว ต่อมาได้ค้นพบมนุษย์ Lantain (蓝田),
มนุษย์ปักกิ่ง, มนุษย์ Yuaxian (郧县), มนุษย์ Hexian (和县) และมนุษย์ Tangshan (汤山)
ในพื้นที่อื่นๆ โดยมนุษย์โฮโมอีเรคตัสใช้เครื่องมือที่ทำจากเศษหินกะเทาะและแท่งไม้เป็น
เครื่องมือล่าสัตว์เพื่อสะสม และรู้จักการใช้ไฟ”

ในขณะเดียวกัน ด้านขวามือของห้องนิทรรศการเป็นการจัดแสดงเรื่องราวของมนุษย์ยุคหินเก่าตอนกลาง (middle paleolithic) และยุคหินเก่าตอนปลาย (upper paleolithic) สะท้อนความยาวนานของมนุษย์ที่อยู่อาศัยอย่างต่อเนื่องบนแผ่นดินจีน

การโหมโรงประวัติศาสตร์จีนด้วยยุคก่อนประวัติศาสตร์ช่วงสุดท้ายจบลงด้วยเรื่องของมนุษย์ยุคหินใหม่ (Neolithic) เมื่อ 10,000 ปีมาแล้ว โดยประเด็นที่พิพิธภัณฑ์แสดงให้เห็น คือ การเริ่มตั้งถิ่นฐานร่วมกันของกลุ่มสายเลือดเดียวกัน การทำเกษตรกรรม และการเลี้ยงสัตว์ ซึ่งเห็นว่าจีนเป็นแหล่งกำเนิดเกษตรกรรมที่สำคัญ และภาพสังคมที่พัฒนาไปสู่การมีชนชั้น มีการปกครอง และมีพิธีกรรมที่ชัดเจน ด้วยการแสดงให้เห็นถึงการก่อตัวของรัฐเบื้องต้น ที่มีการตั้งถิ่นฐานบ้านเรือน มีการกำหนดขอบเขตที่ชัดเจน และการต่อสู้ระหว่างชุมชน

หลังจากปูพื้นฐานให้เข้าใจจุดเริ่มต้นของมนุษย์ วิถีชีวิต วัฒนธรรม และจบลงด้วยการก่อตัวของรัฐสมัยแรกแล้วนั้น นิทรรศการส่งต่อเรื่องราวไปถึงห้องต่อไปอีก 7 ห้อง ทุกห้องมีโครงสร้างการนำเสนอและการดำเนินเรื่องอยู่ในกรอบสำคัญ 4 ประเด็น ที่พิพิธภัณฑ์ระบุไว้ ตั้งแต่ต้นคือ พัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ โดยนิทรรศการได้อธิบายและวางพื้นฐานให้เห็นว่าวัฒนธรรมสำคัญๆ ของจีนในปัจจุบัน เกิดขึ้นตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ เช่น เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า กำเนิดการเขียน และการผลิตเครื่องสำริด โดยพัฒนา มาอย่างต่อเนื่องไม่ขาดสายจนเข้าสู่ยุคประวัติศาสตร์ในสมัยราชวงศ์ต่างๆ เช่น เมื่อจีนก้าวเข้าสู่ยุคที่มีราชวงศ์แรกสุดคือ ยุคราชวงศ์เซี่ย ราชวงศ์ซาง และราชวงศ์โจว ตะวันตก นิทรรศการแสดงให้เห็นถึงการปรากฏตัวของวัฒนธรรมพื้นฐานที่เกิดขึ้นในยุคนี้ ได้แก่ การหล่อสำริด การค้า การขนส่ง การแกะหยกและหิน การผลิตเครื่องกระเบื้อง (porcelain) การทอผ้า และเครื่องเขียน การเขียนอักษรจีน ดาราศาสตร์ ปกฏทิน และพิธีกรรม เป็นต้น

สำหรับฉากสุดท้ายของ “จีนโบราณ” จบลงที่ห้อง “สมัยราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง” ซึ่งเรื่องราวจีนก่อนสิ้นยุคราชวงศ์ นิทรรศการได้เริ่มต้นแสดงให้เห็นพัฒนาการที่ต่อเนื่องของเครื่องกระเบื้องที่เริ่มต้นจากเครื่องปั้นดินเผาในสมัยก่อนประวัติศาสตร์ และกลายมาเป็นเครื่องเครื่องกระเบื้องในยุคราชวงศ์หมิง สังเกตได้ว่าในนิทรรศการส่วนสุดท้ายนี้ จะมีเครื่องกระเบื้องหลายจุดและหลายชิ้น แสดงถึงพัฒนาการเครื่องกระเบื้องของจีนที่พัฒนามาไกลจนสามารถผลิตเครื่องถ้วยเครื่องกระเบื้องที่มีคุณภาพ และสามารถเผาด้วยอุณหภูมิสูง ทำให้เนื้อกระเบื้องมีความแข็งแรง มีสีสนสวยงาม เนื่องจากเคลือบได้หลายสี ซึ่งเป็นจุดเด่นของเครื่องกระเบื้องในราชวงศ์หมิง

ส่วนฉากปิดที่แท้จริงของ “จีนโบราณ” อยู่ที่เรื่องราวของราชวงศ์ชิง ราชวงศ์สุดท้ายของจีน ในหัวเรื่อง “จากจักรวรรดิชิงถึงการก่อตั้งสาธารณรัฐจีน” ที่ชี้ให้เห็นความตกต่ำของจีน เนื่องจากการทำสงครามอย่างต่อเนื่องกับจักรวรรดินิยมตะวันตกและถูกรุกรานด้วยกองกำลังพันธมิตร 8 ประเทศ รวมทั้งถูกบีบบังคับให้ทำสัญญาที่ไม่เป็นธรรม ชาวจีนจึงรวมตัวกันต่อสู้ ดังข้อความสุดท้ายที่บรรยายไว้ในตอนจบของห้องนี้คือ “ในความพยายามที่จะรักษาประเทศไว้ ชาวจีนลุกขึ้นเริ่ม ‘ต่อต้านระบบจักรวรรดินิยม และต่อต้านระบบศักดินา’ เกิดการปฏิวัติ

ค.ศ.1911 และก่อตั้งรัฐบาลชั่วคราวสาธารณรัฐจีนที่หนานจิง (นานกิง) ช่วงต้น ค.ศ.1912 เป็นสัญญาณบอกถึงจุดจบของราชวงศ์ชิง เมื่อระบบกษัตริย์ล่มสลายลง ประวัติศาสตร์จีนบทใหม่ก็ถูกเปิดขึ้น”

เมื่อพิจารณาสาระจากโครงเรื่องทั้งหมดประกอบกัน จะเห็นภาพพัฒนาการจีนทั้งรูปแบบของรัฐ วิถีชีวิต เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม โดยเฉพาะวัฒนธรรม ข้อมูลจาก “โครงเรื่องและหัวข้อสำคัญในนิทรรศการ” ด้านบนจะพบว่า พิพิธภัณฑสถานได้อธิบายและวางพื้นฐานให้เห็นว่า วัฒนธรรมสำคัญของจีนในปัจจุบันเกิดขึ้นตั้งแต่ยุคดึกดำบรรพ์ เช่น เครื่องปั้นดินเผา การทอผ้า กำเนิดการเขียน การหล่อและผลิตเครื่องสำริด การประดิษฐ์ขึ้นหยกยุคราชวงศ์เซี่ยราชวงศ์ซาง และราชวงศ์โจวตะวันตก สิ่งต่างๆ เหล่านี้แสดงให้เห็นถึงปัญญาและฝีมือของมนุษย์ที่ได้ก่อกำเนิดมหัศจรรย์แห่งวัฒนธรรมในหลายด้านเป็นปัจจัยพื้นฐานส่งผลให้อารยธรรมจีนเจริญงอกงามและดำรงอยู่มาได้อย่างยืนยาวจนถึงปัจจุบัน

3.2 เหตุการณ์และผู้คนจากประวัติศาสตร์สู่ภาพในนิทรรศการ

3.2.1 เหตุการณ์

ตามที่ได้กล่าวแล้วว่านิทรรศการ “จีนโบราณ” กำหนดกรอบการแสดงไว้อย่างชัดเจนว่า จะนำเสนอเรื่องราวที่เกิดขึ้นเรียงตามลำดับยุคสมัยทางประวัติศาสตร์ โดยให้ความสำคัญกับ 4 ประเด็น ประกอบด้วยพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม และความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ จากกรอบที่กำหนดไว้ ทำให้แนวทางการนำเสนอเหตุการณ์ในประวัติศาสตร์ที่ปรากฏในนิทรรศการส่วนใหญ่จะเป็นไปในทางที่ดีและสวยงาม เช่น การสร้างสรรค์ทางวัฒนธรรม หรือความรุ่งเรืองทางด้านเศรษฐกิจ การผลิตเงินตรา และความรุ่งเรืองทางศาสนา เป็นต้น ทั้งๆ ที่เรื่องราวในประวัติศาสตร์จีนจะเต็มไปด้วยการต่อสู้ โดยเฉพาะประวัติศาสตร์สมัยโบราณที่มีสงครามภายในและสงครามกับภายนอก เหตุการณ์ที่เกิดขึ้นบ่อยและชัดที่สุดคือ การเปลี่ยนราชวงศ์ที่มักจะมีการต่อสู้แย่งชิงอำนาจในราชสำนัก รวมทั้งจีนในสมัยโบราณยังมีสงครามภายใน ซึ่งเป็นการต่อสู้ระหว่างรัฐหรือระหว่างดินแดนต่างๆ หลายเหตุการณ์ แต่ภาพสงครามหรือการต่อสู้ดังกล่าวไม่ค่อยปรากฏมากนักในนิทรรศการ คำอธิบายที่ปรากฏมักจะกล่าวอย่างสั้นๆ ไม่ได้ให้รายละเอียดเกี่ยวกับสงครามและการต่อสู้ แม้ในยุคขุนศึกและจันท้าที่จีนแตกแยกออกเป็นรัฐเล็กรัฐน้อยมากมาย มีการรบพุ่งกันเป็นเวลายาวนาน แต่นิทรรศการกล่าวถึงสงครามภายในได้หัวเรื่อง “รัฐคู่แข่งและ 7 อำนาจ” เท่านั้น โดยบรรยายไว้เพียงว่า “ในปี 770 ก่อนคริสตกาล กษัตริย์ Ping (平) ย้ายเมืองหลวงของโจวไปที่เมือง Luoyi (洛邑) (ปัจจุบันคือ ลั่วหยาง มณฑลเหอหนาน) เป็นการเริ่มเข้าสู่ยุคขุนศึกและจันท้า นี่เป็นช่วงเวลาของการไถ่ถอนทางปัญญา การปฏิสัมพันธ์ระหว่างชาติพันธุ์ และการปฏิรูปการเมือง การต่อสู้ระหว่างรัฐในช่วงยุคขุนศึกส่งผลกระทบอย่างรุนแรงต่อระเบียบทางการเมืองที่เคยมีมาตั้งแต่สมัยราชวงศ์โจวตะวันตก ในยุคจันท้ามีการล้มล้างและรวบรวมรัฐที่เล็กกว่าโดยกลุ่ม 7 อำนาจ ทำให้สถานการณ์เศรษฐกิจระหว่างภูมิภาคมีความมั่นคงและเจริญขึ้น นี่เป็นการวางรากฐานอย่างซ้ำๆ ในการมุ่งสู่ความเป็นเอกภาพและการรวม

ศูนย์อำนาจของรัฐในยุคราชวงศ์ฉิน” นอกจากสงครามหรือการต่อสู้ในช่วงของการเปลี่ยนราชวงศ์ที่เป็นจุดเด่นในประวัติศาสตร์จีนแล้ว สงครามอีกรูปแบบคือสงครามกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในประเทศจีน และความขัดแย้งที่เป็นปมปัญหาต่อเนื่องในปัจจุบันก็มีกล่าวถึงน้อยมาก เช่น กรณีของทิเบตมีอธิบายไว้สั้นๆ ในเหตุการณ์สมัยราชวงศ์เหลียว ราชวงศ์ซ่ง ราชวงศ์ซีซื่อ ราชวงศ์จิ้น และราชวงศ์หยวน (ค.ศ.916 - 1368) ว่า “ช่วงเวลาของการแบ่งช่วงการปกครองโดยหลายชาติพันธุ์ปลงในคริสต์ศตวรรษที่ 13 เมื่อพวกมองโกลเข้ามาแล้วสร้างประเทศจีนให้เป็นเอกภาพ ทิเบตและเขตอื่นๆ ได้เข้ามาเป็นส่วนหนึ่งของจีน แม้ว่าจะมีสงครามต่อเนื่องตลอด 400 ปี การติดต่อระหว่างกลุ่มชาติพันธุ์ยังคงขยายตัว และจีนยังคงติดต่อกับโลกภายนอกอย่างใกล้ชิด” หรือเหตุการณ์ที่เป็นปมของปัญหาใหญ่ในปัจจุบันก็ได้กล่าวถึงเลย เช่น กรณีที่ราชสำนักชิงสามารถปราบชาวมุสลิมทางตะวันตกเฉียงเหนือได้สำเร็จเมื่อปี ค.ศ.1759 และตั้งชื่อดินแดนแห่งนั้นว่า “ซินเจียงหรือดินแดนใหม่” พร้อมกับส่งข้าหลวงและกองทัพอไปประจำการ

อย่างไรก็ตาม ในมุมมองจากพิพิธภัณฑสถาน Chen Yu ผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการ 1 พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจีน ได้อธิบายถึงเหตุผลที่มีภาพของการต่อสู้หรือเรื่องของสงครามไม่มากนักในนิทรรศการว่า “เหตุการณ์ที่จัดแสดงเรื่องของจีนโบราณนั้นเป็นประวัติศาสตร์ที่ยาวนาน ซึ่งมีเรื่องราวเกิดขึ้นมากมายที่ไม่สามารถนำมาจัดแสดงได้ทั้งหมด ซึ่งพิพิธภัณฑสถานไปจัดในนิทรรศการชั่วคราวเพิ่มเติมตามเวลาที่เหมาะสมได้” แต่เมื่อพิจารณาจากหัวเรื่องนิทรรศการชั่วคราวอื่นๆ ที่พิพิธภัณฑสถานจัดแสดงก็ยังคงเน้นในด้านของศิลปวัฒนธรรมเช่นกัน

3.2.2 ผู้คน

ด้านผู้คนจากประวัติศาสตร์ในยุคต่างๆ นิทรรศการให้ความสำคัญในการแสดงภาพกลุ่มคนได้อย่างทั่วถึง โดยแบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ

(1) ผู้นำและประชาชนจีน

แม้ว่าประวัติศาสตร์จีนสมัยโบราณ จักรพรรดิจะเป็นผู้นำที่มีอำนาจสูงสุด มีบทบาททั้งทางด้านการเมือง การปกครอง และโดยเฉพาะบทบาทในการต่อสู้ ทำสงคราม แต่ในนิทรรศการจะไม่มีภาพของกษัตริย์ผู้เป็นวีรบุรุษที่มีบุญญาธิการมีอำนาจเหนือมนุษย์ ภาพและเรื่องราวของผู้นำที่ปรากฏในพิพิธภัณฑสถานจะสอดคล้องกับประเด็นที่ตั้งไว้คือ พระราชกรณียกิจที่มีผลต่อพัฒนาการทางการเมือง เศรษฐกิจ วัฒนธรรมและสังคม และการต่างประเทศ วิธีการนำเสนอเรื่องราวของกษัตริย์มักจะเลือกเฉพาะกษัตริย์ที่มีผลงานเป็นที่ยอมรับ หรือมีคุณูปการต่อชาติในด้านต่างๆ เช่น กล่าวถึงจีนซีฮ่องเต้จักรพรรดิผู่อี๋ยิ่งใหญ่ที่สามารถรวมจีนให้เป็นปึกแผ่น จักรพรรดิเหวินตี้ Wendi (文帝) และจักรพรรดิจิ่งตี้ Jingdi (景帝) ในสมัยราชวงศ์ฮั่น ที่ได้สร้างความมั่นคงให้กับบ้านเมือง รื้อฟื้นระบบเศรษฐกิจและพัฒนาระบบกฎหมายให้ชัดเจน โดยเฉพาะจักรพรรดิอู่ตี้ Wudi (武帝) เน้นหาในนิทรรศการระบุว่า เป็นผู้ส่งเสริมโครงการชลประทาน เทคโนโลยี และเกษตรกรรม ทำให้เกิดความก้าวหน้า อำนาจจากส่วนกลางจะควบคุมการทำให้เหรียญเงินตรา การทำเกลือ และอุตสาหกรรมเหล็ก ในสมัยนี้ลัทธิขงจื๊อได้รับ

การสนับสนุนให้เป็นแนวคิดหลักของการปกครอง โดยอำนาจอยู่ที่ศูนย์กลาง ในสมัยของ จักรพรรดิอู่ตี้ Wudi (武帝) ถือเป็นการเข้าสู่ยุคแห่งความเจริญรุ่งเรือง

สำหรับภาพวาดของจักรพรรดิปรากฏให้เห็นชัดเจนมากขึ้นในยุคสมัยใหม่ที่ นิทรรศการสุดท้าย ห้องราชวงศ์หมิงและราชวงศ์ชิง ห้องนิทรรศการนี้เริ่มต้นด้วยแผ่นป้าย คำอธิบายให้เห็นถึงการสถาปนาราชวงศ์หมิง พร้อมกับแสดงภาพของจักรพรรดิไท่จู Taizu (太祖) ปฐมกษัตริย์ของหมิงที่สามารถเอาชนะหยวนได้ และตั้งราชวงศ์อันขึ้นขึ้นมา

ในส่วนของราชวงศ์ชิงแสดงภาพเหมือนของจักรพรรดิ 2 องค์คือ จักรพรรดิดังซีและ จักรพรรดิเฉียนหลง ซึ่งมีฐานะเป็นพระอัยกาและพระราชนัดดาที่มีความผูกพันต่อกันและมี บทบาทสำคัญในประวัติศาสตร์จีน กล่าวคือ จักรพรรดิดังซีทรงเป็นจักรพรรดิองค์ที่ 4 แห่ง ราชวงศ์ชิง ขึ้นครองราชย์เมื่อมีพระชนมายุเพียง 7 พรรษา ถือว่าเป็นจักรพรรดิที่ทรงมีพระปรีชา สามารถในการปกครองบริหารประเทศ และใฝ่ศึกษาวิทยาการต่างๆ มีความสามารถในการ ต่อสู้สามารถรวมจีนให้เป็นปึกแผ่น และขยายอาณาเขตออกอย่างกว้างขวาง ครอบครอง ดินแดนมองโกเลียและทิเบต ในรัชสมัยของพระองค์ได้เสด็จประพาสดินแดนทางใต้ถึง 6 ครั้ง พระองค์ครองราชย์ยาวนานถึง 61 ปี ถือว่าเป็นยุคที่จีนมีความยิ่งใหญ่ที่สุดในประวัติศาสตร์ ส่วนจักรพรรดิเฉียนหลงทรงเป็นจักรพรรดิองค์ที่ 6 แห่งราชวงศ์ชิง ทรงเป็นพระราชนัดดาของ จักรพรรดิดังซีที่มีความเฉลียวฉลาด ทรงดำเนินการปกครองตามแบบอย่างจักรพรรดิดังซีผู้เป็น พระอัยกา เช่น เสด็จประพาสดินแดนทางใต้ และเมื่อครองราชย์ถึงปีที่ 60 (ค.ศ.1795) ทรง สละราชสมบัติให้พระโอรสเนื่องด้วยไม่ต้องการที่จะครองราชย์ยาวนานเกินกว่าจักรพรรดิดังซี ตามแนวคิดของขงจื้อที่เน้นเรื่องความกตัญญูต่อบุพการี เป็นรัชสมัยที่จีนมีความเจริญรุ่งเรือง แต่ในเวลาเดียวกันมีการใช้จ่ายอย่างฟุ่มเฟือยของราชสำนัก พร้อมๆ กับการเข้ามาของ มหาอำนาจตะวันตก จึงเป็นจุดหนึ่งที่ทำให้ราชวงศ์ชิงเริ่มเสื่อมลงในเวลาต่อมา

แม้ว่าเรื่องราวของจักรพรรดิหรือผู้นำจะมีบทบาทและเป็นบุคคลสำคัญใน ประวัติศาสตร์สมัยโบราณ แต่ก็ได้ไม่ได้หมายความว่าภาพในพิพิธภัณฑ์จะเป็นเรื่องราวของ ขนชั้นสูงหรือผู้ปกครองเท่านั้น การที่พิพิธภัณฑ์กำหนดประเด็นเศรษฐกิจและวัฒนธรรมเป็น หัวเรื่องสำคัญในการนำเสนอ จึงทำให้ภาพของประชาชนทั่วไปปรากฏให้เห็นในนิทรรศการที่ จัดแสดงด้วย แม้ว่าจะเป็นการแสดงผ่านสิ่งของไม่มีคำบรรยายโดยตรง โดยเฉพาะในหัวเรื่อง “เศรษฐกิจและชีวิตประจำวัน” หรือ “ชีวิตประจำวัน” แสดงให้เห็นถึงฐานะและอาชีพของ บุคคลต่างๆ ในสังคมอีกด้วย เช่น ภาพวาดบนอิฐสมัยจิ้นตะวันตก (Western Jin Dynasty 266-316 AD.) แสดงเรื่องการเกษตรกรรมซึ่งเป็นชีวิตประจำวันของคนสมัยนั้น

(2) กลุ่มชาติพันธุ์

จากโครงสร้างและการดำเนินเรื่องที่ระบุไว้ว่าเน้นศึกษาความก้าวหน้าอย่างต่อเนื่อง ของอารยธรรมจีนและประวัติศาสตร์การสร้างชาติที่ประกอบด้วยคนหลายเผ่าพันธุ์ ดังนั้น เรื่องราววัฒนธรรมชาติพันธุ์ถูกนำมาจัดแสดงในเกือบทุกห้องนิทรรศการภายใต้หัวเรื่อง “วัฒนธรรมชาติพันธุ์” จัดแสดงโบราณวัตถุต่างๆ ที่สร้างขึ้นจากกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ พร้อมกับให้

ข้อมูลที่ชี้ให้เห็นว่าพื้นที่ใดมีชาติพันธุ์ใดอาศัยอยู่ (ดูเพิ่มเติมในโครงเรื่องการนำเสนอใน นิทรรศการ) มีวัฒนธรรม รวมถึงการสร้างสรรค์ผลงานอะไรไว้บ้าง หลายครั้งจะมีข้อความ ปรากฏในนิทรรศการแสดงการยอมรับว่าชนกลุ่มน้อยเป็นส่วนหนึ่งของอารยธรรมจีน โดยกล่าว ว่า “วัฒนธรรมที่หลากหลายก่อให้เกิดพัฒนาการไปสู่ประเทศที่มีหลายชาติพันธุ์” ดังตัวอย่าง คำอธิบายบางส่วนที่พูดถึงคนทางใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของจีนปัจจุบันว่า “ในสมัยราชวงศ์ เชีย ราชวงศ์ซาง และราชวงศ์โจวตะวันตก คน Wu (吴) และเผ่าพันธุ์ Yue (越) เป็นคนพื้นเมือง ที่อาศัยอยู่ทางใต้และตะวันออกเฉียงใต้ของจีนปัจจุบัน มีการค้นพบเครื่องปั้นดินเผา ลายเรขาคณิต และเครื่องสำริดในบริเวณดังกล่าว รวมทั้งเครื่องสำริดที่ขุดจากพื้นที่ทะเลสาบ ดังถึง Dongting (洞庭) มณฑลหูหนาน ซึ่งมีลวดลายรูปสัตว์ที่มีชีวิตชีวาด้วยฝีมือที่ยอดเยี่ยม แสดงให้เห็นถึงอิทธิพลที่ได้รับจากราชวงศ์ซางอย่างชัดเจน” รวมทั้งชี้ให้เห็นว่าการผสม กลมกลืนของชาติพันธุ์ต่างๆ เป็นไปด้วยดี ไม่มีภาพแห่งความขัดแย้งแม้ในช่วงเวลาของสงคราม ในยุคนั้นชีวิตและยุคจั้นกั๋วก็ตาม และในสมัยราชวงศ์ฉิน - ฮั่น ซึ่งเป็นยุคที่จีนมีความเจริญรุ่งเรือง ในหลายๆ ด้าน นิทรรศการได้ชี้ให้เห็นชาติพันธุ์กลุ่มต่างๆ ที่อยู่ร่วมความเจริญรุ่งเรืองของ ราชวงศ์ฉิน - ฮั่นโดยกล่าวว่า “ในสมัยราชวงศ์ฉิน - ฮั่น ชาวฮั่นอาศัยอยู่ในที่ราบภาคกลาง ขณะที่ พวกชงหนู Xiongnu (匈奴) อยู่ทางตอนเหนือ พวก Wuhuan (乌桓) และ Xianbei (鲜卑) อยู่ทางตะวันออกเฉียงเหนือ พวก Baiyue (百越) อยู่ทางตะวันออกเฉียงใต้และใต้สุด พวก Xi'nanyi (西南夷) อยู่ทางตะวันตกเฉียงใต้ วัฒนธรรมชาติพันธุ์ที่มีอยู่อย่างหลากหลาย ก่อให้เกิดพัฒนาการไปสู่ประเทศที่มีหลายชาติพันธุ์”

จีนแสดงการยอมรับและเสนอภาพรวมทางประวัติศาสตร์ที่มีชนกลุ่มน้อยเป็น องค์ประกอบหนึ่งที่สำคัญของชาติอย่างชัดเจน แม้ในส่วนของ การก่อตั้งราชวงศ์ชิงราชวงศ์ สุดท้ายของจีน นิทรรศการแสดงให้เห็นว่า เป็นชาติพันธุ์หนึ่งของจีนที่มีส่วนสำคัญในการสร้าง ความเจริญให้เกิดขึ้น โดยเริ่มต้นกล่าวถึงการก่อตั้งราชวงศ์ว่า “ราชวงศ์ชิงเป็นราชวงศ์ จักรพรรดิสุดท้ายในประวัติศาสตร์ของจีน ราชวงศ์นี้ก่อตั้งโดยชาวแมนจู กลุ่มชาติพันธุ์จากทาง ตะวันออกเฉียงเหนือของจีน ชาวแมนจูปกครองแผ่นดินจีนเกือบ 300 ปี จากผู้นำคนแรก หนู่เออร์ฮาซือ Nurhachi ถึงจักรพรรดิชิงองค์สุดท้าย ปูยี ในระยะแรก (จากปี ค.ศ.1644 เมื่อเมืองหลวงของชิงย้ายไปปักกิ่ง จนกระทั่งเกิดสงครามฝิ่นในปี ค.ศ.1840) ผู้ปกครองแมนจู ได้จัดตั้งอำนาจส่วนกลาง และประสบความสำเร็จในการสร้างความเป็นปึกแผ่นของชาติพันธุ์ ที่หลากหลายของจีนให้มั่นคงและเจริญเติบโตอย่างไม่เคยมีมาก่อน”

การนำเสนอด้วยรูปแบบดังกล่าวน่าจะเป็นวิธีการเสริมสร้างความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน และเพื่อเติมเต็มความเป็นเอกภาพของชาติ รวมทั้งเพื่อลบข้อขัดแย้งที่มีอยู่ในปัจจุบัน อย่างไรก็ตาม Chen Yu ผู้อำนวยการฝ่ายนิทรรศการ 1 พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีน ได้อธิบายสาเหตุที่เรื่อง “ชาติพันธุ์” เป็นประเด็นสำคัญหนึ่งในนิทรรศการถาวรว่า “เพราะจีนเป็นประเทศที่ประกอบด้วย ชาติพันธุ์ต่างๆ มากกว่า 56 ชาติพันธุ์ ชาติพันธุ์เหล่านั้นเป็นส่วนหนึ่งของประเทศจีน จึงเป็นเรื่อง ที่ควรจะต้องมีอยู่ในนิทรรศการ” (Chen Yu, สัมภาษณ์, วันที่ 6 เมษายน 2560)

(3) ต่างชาติและเพื่อนบ้าน

ความสัมพันธ์ระหว่างประเทศ เป็น 1 ใน 4 ประเด็นสำคัญของนิทรรศการดังที่กล่าวมาแล้ว และเนื้อหาดังกล่าวเริ่มปรากฏในนิทรรศการสมัยราชวงศ์ฉิน - ฮั่น มีการกล่าวถึงการเริ่มติดต่อค้าขายระหว่างจีนกับต่างประเทศว่าเป็นการก้าวสู่ยุคใหม่ของจีน และได้กล่าวถึงการเริ่มเปิดเส้นทางการค้าทางบกกับต่างประเทศสมัยฮั่นที่เริ่มต้นจากเมืองหลวงฉางอานไปยังเอเชียกลางและเอเชียตะวันตกที่พ่อค้านำผ้าไหมไปยังดินแดนตะวันตกและนำสินค้าจากตะวันตกเข้ามา ซึ่งเส้นทางการค้าดังกล่าวคือเส้นทางสายไหมในเวลาต่อมา และได้กล่าวถึงการแลกเปลี่ยนสินค้าและวัฒนธรรมกับประเทศเพื่อนบ้านเอเชียตะวันตกเฉียงใต้ไปสู่พม่าและอินเดียในปัจจุบัน นอกจากนั้น ยังกล่าวถึงการติดต่อการค้าทางเส้นทางน้ำจากกวางตุ้ง (กวางตุ้ง) กวางสี และไห่หนาน (ไหหลำ) ในปัจจุบัน ไปยังอินเดียและศรีลังกา ที่น่าสนใจคือ การเดินทางไปยังอินเดียในสมัยราชวงศ์ถังของพระเสวียนจิ้ง (พระถังซัมจั๋ง) ที่ได้ออกเดินทางจากเมืองฉางอานไปจาริกแสวงบุญศึกษาหลักคำสอนพุทธศาสนาเป็นเวลานาน เมื่อกลับมาได้แปลพระสูตรพุทธศาสนา 74 ชุด ในนิทรรศการได้แสดงเส้นทางการเดินทางของพระเสวียนจิ้ง ฐานหินที่ประดิษฐานพระพุทธรูปจึงมีชื่อของพระเสวียนจิ้งสลักไว้

สำหรับความสัมพันธ์กับต่างชาติในช่วงท้ายยุคราชวงศ์หมิง - ชิง นิทรรศการนำเสนอเหตุการณ์เจิ้งเหอออกเดินทางสำรวจดินแดนต่างๆ ถือเป็นอีกจุดเปลี่ยนหนึ่ง ก่อนการเข้าสู่ยุคสมัยใหม่ก่อนที่จีนจะเริ่มมีปัญหาข้อขัดแย้งต่างๆ กับชาติตะวันตก

สำหรับประเทศเพื่อนบ้านคือ ญี่ปุ่นและเกาหลีนั้น แม้ว่าจะมีความสัมพันธ์กันมาเป็นเวลานาน โดยการถ่ายทอดและรับอารยธรรมจากจีนไปยังญี่ปุ่นและเกาหลี แต่นิทรรศการก็ไม่ได้แสดงภาพดังกล่าวมากนัก ภาพความสัมพันธ์ช่วงแรกของยุคราชวงศ์สุยส่วนใหญ่เป็นเรื่องของความสัมพันธ์ทางการค้าและทางศาสนา โดยเฉพาะสมัยราชวงศ์สุย - ถัง มีการติดต่อทางด้านศาสนา รัฐบาลจีนได้ออกเอกสารอนุญาตให้พระชาวญี่ปุ่นเดินทางเข้ามายังจีนได้ มีตัวแทนจากประเทศญี่ปุ่นจำนวนมากถูกส่งไปยังประเทศจีนในช่วงราชวงศ์สุย - ถัง เพื่อเรียนรู้เกี่ยวกับวัฒนธรรมจีนและเทคโนโลยี แสดงให้เห็นการแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรมด้านรูปแบบการทำเหรียญ แผ่นกระจกสำริดของจีนที่พบที่เมือง Takamatsu จังหวัด Kagawa

เรื่องราวความสัมพันธ์ปรากฏค่อนข้างชัดเจนอีกครั้งในปลายสมัยราชวงศ์หมิง ในหัวข้อเรื่อง “ความสัมพันธ์กับญี่ปุ่นและเกาหลี” กล่าวถึงความสัมพันธ์แบบ “บรรณาการ” (tribute) การค้าและการปล้นสะดมของโจรสลัดญี่ปุ่นกลางคริสต์ศตวรรษที่ 16 รวมทั้งความสัมพันธ์ 3 เส้าระหว่างจีน ญี่ปุ่น และเกาหลี ในยุค Wanli (万历) (ค.ศ.1573 - 1620) ญี่ปุ่นเริ่มทำสงครามรุกรานเกาหลี กษัตริย์เกาหลีได้ร้องขอความช่วยเหลือ จีนจึงส่งทหารเข้าไปช่วยจนได้ชัยชนะต่อญี่ปุ่น

การจัดนิทรรศการด้วยประเด็นที่แสดงให้เห็นถึงความสัมพันธ์กับชาติต่างๆ เป็นแนวคิดหนึ่งในการจัดแสดงของพิพิธภัณฑ์แห่งชาติสมัยใหม่ที่เน้นการเปิดกว้าง และการเชื่อมความสัมพันธ์ระหว่างประเทศสำหรับจีนน่าจะมีจุดมุ่งหมายที่เพิ่มเข้ามาในเรื่องของการสร้าง

การยอมรับ และแสดงให้เห็นว่าจีนเป็นชาติที่มีอารยธรรมที่ยิ่งใหญ่ต่อเนื่องมาอย่างยาวนาน เป็นที่ยอมรับและมีการติดต่อแลกเปลี่ยนทางวัฒนธรรม และการค้ากับนานาชาติมาแต่สมัยโบราณ

3.3 สิ่งของที่จัดแสดงและคำบรรยาย

พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจีนมีการกิจสำคัญไม่ต่างจากพิพิธภัณฑสถานอื่นๆ ทั่วไป คือ การเก็บรวบรวมดูแลรักษา และจัดแสดงศิลปวัตถุและโบราณวัตถุของชาติ แต่การจัดแสดงนิทรรศการในพิพิธภัณฑสถานแห่งนี้มีจุดเด่นที่น่าสนใจคือ

3.3.1 จำนวนและความหลากหลายของวัตถุที่จัดแสดง

พิพิธภัณฑสถานศิลปวัตถุและโบราณวัตถุที่เก็บรวบรวมไว้จำนวนมากนับแสนชิ้นจากทุกยุคสมัย นับตั้งแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์ไปตลอดทุกยุคประวัติศาสตร์ ในทุกราชวงศ์ สำหรับนิทรรศการห้องจีนโบราณ เอกสารประชาสัมพันธ์ของพิพิธภัณฑสถานอธิบายสิ่งของที่จัดแสดงไว้ว่ามีจำนวนทั้งสิ้น 2,520 ชิ้น ซึ่งเป็นโบราณวัตถุทางวัฒนธรรม 2,026 ชิ้น และในจำนวนนี้เป็นผลงานชิ้นเยี่ยม 521 ชิ้น ซึ่งโบราณวัตถุแต่ละประเภทที่สะสมในพิพิธภัณฑสถานล้วนแต่มีคุณค่าสะท้อนให้เห็นความเก่าแก่ และพัฒนาการที่ยาวไกลของจีน

3.3.2 คุณค่าและความสมบูรณ์

ด้วยจำนวนโบราณวัตถุที่สะสมไว้เป็นจำนวนมาก พิพิธภัณฑสถานจึงสามารถเลือกสิ่งของมาจัดแสดงได้อย่างมีคุณค่าและสอดคล้องกับหัวข้อที่กำหนดไว้ สิ่งของที่นำมาจัดแสดงไม่เพียงแต่จะแสดงให้เห็นความสวยงามสมบูรณ์ หลายชิ้นแสดงให้เห็นความมหัศจรรย์และพัฒนาการทางประวัติศาสตร์ที่ก้าวหน้าของจีนในแต่ละยุคสมัย และการส่งสมความเจริญทางปัญญาและเทคโนโลยีของจีนด้วย โดยเฉพาะเครื่องสำริดและกาน้ำดินเผาในแต่ละสมัย

3.3.3 คำบรรยาย

ลักษณะของคำบรรยายในห้องนิทรรศการเป็นไปในแนวทางที่ให้ความรู้โดยทั่วไป อธิบายเหตุการณ์ประวัติศาสตร์ เน้นพัฒนาการทางวัฒนธรรม ไม่ได้ปลูกเร้าให้เกิดความรู้สึกรักชาติอย่างรุนแรง แต่เสริมสร้างความรู้สึภาคภูมิใจในอารยธรรมที่เกิดขึ้น ตัวอย่างคำบรรยายที่ใช้ในนิทรรศการ เช่น “จีนเป็นหนึ่งในที่แรกๆ ที่มีมีการประดิษฐ์เครื่องดินเผา ในยุคก่อนประวัติศาสตร์ด้วยข้อความว่า “จีนเป็นหนึ่งในที่แรกๆ ที่มีมีการประดิษฐ์เครื่องดินเผา การทำเครื่องดินเผาด้วยการปั้นด้วยมือ ต่อมาได้ก้าวหน้าด้วยการปั้นเป็นขด การใช้แป้นหมุนช้า และในที่สุด การใช้แป้นหมุนเร็ว รูปร่าง วัสดุ และรูปแบบ รวมถึงภาชนะหลากหลายเป็นหลักฐานอันมีค่าที่แสดงถึงประเพณี พบได้ทั่วไป ในจีนในแต่ละช่วงเวลาและภูมิภาค” หรือใช้คำว่า “เป็นที่เกิด...” อธิบายถึงการเกิดเครื่องกระเบื้อง (porcelian) ซึ่งเป็นเครื่องปั้นดินเผาที่ต้องใช้เทคนิคระดับสูงในยุคโบราณของจีนว่า “จีนเป็นที่เกิดเครื่องกระเบื้อง (porcelian) และเครื่องกระเบื้องแบบดั้งเดิมสามารถย้อนไปถึงวัฒนธรรม Erlitou (二里头) เครื่องกระเบื้องทำจากดินขาว เครื่องกระเบื้องดั้งเดิมสมัยชางจะเคลือบด้วยส่วนผสมของหินปูนบนพื้นผิวและส่วนในของขอบ ก่อนที่จะเผาที่ความร้อนประมาณ 1,200 องศา การเคลือบทำให้ภาชนะเป็น

เงาด้วยสือกน้ำตาล การทำภาษาแบบนี้ทำให้ภาษาแข็งและไม่มีรูปพจน์หรือมีน้อย ในยุคโจวตะวันตก ความก้าวหน้าในเทคโนโลยีทำให้เครื่องกระเบื้องแบบดั้งเดิมเกิดความหลากหลายและแพร่หลาย” หรือบรรยายถึงการเกิดและลักษณะพิเศษของอักษรจีนว่า “อักษรจีนเป็นภาษาเขียนที่เก่าแก่ที่สุดภาษาหนึ่งของโลก มีความสมบูรณ์ที่สุดในยุคขางตอนปลาย ระบบการเขียนที่ไม่เหมือนใครนี้ได้ถูกใช้มาเป็นพันๆ ปีแล้ว มีงานเขียนเรื่องการเมือง เศรษฐกิจ และวัฒนธรรมของยุคขางมากมายที่ยังคงมีอยู่ในปัจจุบัน”

รายละเอียดจากองค์ประกอบหลักของนิทรรศการ ไม่ว่าจะเป็นโครงเรื่องที่ประกอบให้เห็นถึงความเป็นมาของจีนโบราณ การเลือกหยิบเหตุการณ์สำคัญทางประวัติศาสตร์ตลอดจนเรื่องราวของผู้คนในสังคม โดยเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ต่างๆ ในจีน รวมทั้งคัดเลือกนำสิ่งของที่มียุคเก่ามาจัดแสดง แสดงให้เห็นความเปลี่ยนแปลงที่ผ่านกาลเวลาอันยาวนาน วิธีการนำเสนอดังกล่าวเป็นความพยายามเชื่อมโยงอดีตกับปัจจุบันและอนาคต ซึ่งจีนต้องการให้ผู้เข้าชมทั้งที่เป็นชาวจีนหรือต่างชาติได้รับรู้ ไม่ใช่เพียงแค่ว่าบนแผ่นดินนี้มีมนุษย์ที่เป็นบรรพบุรุษชาวจีนอาศัยอยู่มาแต่ยุคก่อนประวัติศาสตร์เท่านั้น และมนุษย์หลากหลายชาติพันธุ์เหล่านั้นสามารถสร้างอารยธรรมของตนได้อย่างรวดเร็วและมีพัฒนาการ โดยเฉพาะภาพของจีนในฐานะ “แหล่งอารยธรรมโลกที่ยิ่งใหญ่สืบสานต่อเนื่องอย่างยาวนานจากผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์”

4. สรุป

แนวคิดสังคมนิยมแบบใหม่ที่มีความสำคัญกับเศรษฐกิจการตลาดพร้อมๆ กับการเข้ามาของกระแสโลกาภิวัตน์มีผลทำให้อุดมคติแบบคอมมิวนิสต์ค่อยๆ ถูกละทิ้งไป เกิดแนวคิดใหม่ในรูปแบบของชาตินิยมทางวัฒนธรรม (Hockx & Strauss, 2005, p.43) สิ่งหนึ่งที่เห็นได้ชัดคือความสมบูรณ์ทางประวัติศาสตร์และวัฒนธรรมของจีนกลายเป็นที่ยอมรับทางการเมือง (Knell & Aronsson, 2011, p.306) พิพิธภัณฑสถานนำเสนออัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมเป็นแกนหลักในการจัดแสดง ขณะที่ยุคสมัยหนึ่งเมื่อจีน “ปฏิวัติวัฒนธรรม” (Cultural Revolution ค.ศ.1966 - 1976) สถาบันทางวัฒนธรรมทั้งหลายรวมถึงพิพิธภัณฑสถาน ถูกมองว่าเป็นแหล่งสะสมความ “ด่ามิด” ทางวัฒนธรรมที่เรียกว่า “สี่โบราณ” ประเพณี วัฒนธรรม พฤติกรรม ความคิด และถูกต่อต้านอย่างรุนแรง (Denton, 2016, p.20) แต่ปัจจุบันจีนเป็นประเทศหนึ่งที่ใช้วัฒนธรรมเป็นเครื่องมือสื่อสารความยิ่งใหญ่ของประวัติศาสตร์และอารยธรรม ที่สำคัญคือ การที่รัฐบาลใช้อาคารสมัยใหม่ของพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติจัดแสดงเรื่องราวของ “จีนโบราณ” ด้วยการชูวัฒนธรรมเป็นหลัก นำเสนอให้เห็นภาพของจีนในฐานะ “แหล่งอารยธรรมโลกที่ยิ่งใหญ่สืบสานต่อเนื่อง อย่างยาวนานจากผู้คนหลากหลายชาติพันธุ์” นำมาซึ่งความรู้สึกภาคภูมิใจตามแนวทางชาตินิยมทางวัฒนธรรม จึงไม่น่าประหลาดใจที่ประธานาธิบดีสีจิ้นผิง (Xi Jinping) ทั้งในฐานะผู้นำประเทศและในฐานะประชาชนจีนคนหนึ่งได้อธิบายแก่ประธานาธิบดีโดนัลด์ ทรัมป์ (Donald Trump) ถึงความเก่าแก่ที่สืบต่อกันมาอย่างยาวนานของอารยธรรมจีนใน

แนวทางเดียวกันกับพิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีนด้วยข้อความสั้นๆ แต่สะท้อนถึงจิตวิญญาณและความภาคภูมิใจที่มีอยู่อย่างลึกซึ้งว่า “...อารยธรรมที่ต่อเนื่องจนมาถึงอนาคตมีเพียงแค่จีนเท่านั้น” “พวกเราเป็นประชาชนดั้งเดิม ผมสีดำ ผิวสีเหลือง สืบทอดต่อๆ กันมา” “พวกเราเรียกตัวเองว่าลูกหลานของมังกร” (Xi gives Trump a Chinese history lesson, 2017)

เชิงอรรถ

¹ ข้อมูลที่ใช้เขียนบทความนี้เป็นส่วนหนึ่งของข้อมูลที่ผู้เขียนรวบรวมจากนิทรรศการห้อง “จีนโบราณ” พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติจีนระหว่าง วันที่ 10 - 27 มีนาคม 2016 และวันที่ 2 - 9 เมษายน 2017 ซึ่งข้อความที่เป็นตัวอักษรเรียงอยู่ภายในเครื่องหมาย “ ” คือข้อมูลที่แปลคำบรรยายจากห้องนิทรรศการดังกล่าว รวมทั้งภาพประกอบที่ไม่ระบุ “ที่มา” คือภาพที่ผู้เขียนเป็นผู้ถ่ายจากนิทรรศการด้วยเช่นกัน

² รวบรวมและเรียงลำดับตามหัวเรื่องที่ปรากฏในป้ายคำบรรยายภายในห้องนิทรรศการ “จีนโบราณ”

เอกสารอ้างอิง

- Denton, K. A. (2016). *A exhibiting the post: Historical memory and the politics of museums in postsocialist China*. Honolulu: University of Hawai'i Press.
- Hockx, M., & Strauss, J. (Eds.). (2005). *Culture in the contemporary PRC*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Knell, S. J., & Aronsson, P. (Eds.). (2011). *National museum: New studies from around the world*. London: Routledge.
- Lu, Z. (Ed.). (2011). *National museum of China*. London: Scala Arts & Heritage Publishers.
- Message from NMC Director. (n.d.). Retrieved from <http://en.chnmuseum.cn/tabid/496/Default.aspx>
- Project Overview. (n.d.). Retrieved from <http://en.chnmuseum.cn/english/tabid/536/Default.aspx>
- Timeline. (n.d.). Retrieved from <http://en.chnmuseum.cn/english/tabid/535/Default.aspx>
- Xi gives Trump a Chinese history lesson. (2017). Retrieved from <https://www.straitstimes.com/asia/east-asia/xi-gives-trump-a-chinese-history-lesson>